Рішення разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада ДФ44.052.016 Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Міністерства освіти і науки України, м. Полтава прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Вплив цифровізації на загрози економічній безпеці держави» за спеціальністю 051 Економіка 10 вересня 2025 року.

Максименко Андрій Петрович, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища, закінчив у 2020 році Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». З 1 жовтня 2021 року по 30 вересня 2025 року навчався в аспірантурі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Міністерства освіти і науки України, м. Полтава. Науковий керівник – Маслій Олександра Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Здобувач має 25 наукових публікацій за темою дисертації, з них 2 статті у виданнях, проіндексованих у наукометричній базі Scopus, 7 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 16 тез доповідей у матеріалах міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференцій:

1. Onyshchenko V., Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. Systematization of Threats to Financial Security of Individual, Society, Business and the State in Terms of the Pandemic. Lecture Notes in Civil Engineering. 2023. Vol. 299. Springer, Cham. P. 749-760. (Особистий внесок здобувача: визначено ризики для національної фінансової системи, пов'язані з глобалізацією та цифровізацією, які не враховуються чинними методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України).
2. Maslii O., Maksymenko A. Digital transformation and economic deindustrialisation: impact on state financial security. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2025. Vol. 1(60). P. 401–414. (Особистий внесок здобувача: проведено дослідження взаємозв'язку та дуального впливу

прискореної цифрової трансформації та економічної деіндустріалізації на фінансову складову економічної безпеки держави; досліджено кореляцію між зростанням сектора інформаційних технологій і падінням промислового виробництва з використанням моделі споживання електроенергії).

3. Максименко А.П. Пріоритетні напрями запобігання загрозам економічної безпеки України в умовах цифровізації. Цифрова економіка та економічна безпека. 2025. Випуск 2(17). С. 128–135.

У науковій дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради.

Назарова Галина Валентинівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця надала позитивний відгук та зазначила такі дискусійні положення:

1. Позитивно оцінюючи внесок здобувача у розширення класифікації загроз економічній безпеці держави в умовах цифровізації (п. 1.2, с. 42-44), доцільно було обґрунтувати вибір окремих класифікаційних ознак, а також конкретизувати, яким чином цифрові трансформації впливають на зміст і структуру відповідних класифікаторів.

2. Серед зауважень, що потребують додаткового теоретико-методологічного опрацювання, варто відзначити відсутність у чинній національній методиці визначення інформаційно-цифрової складової. У цьому контексті, автор здійснює фрагментарне трактування цієї складової, розкриваючи її характеристики у різних розділах роботи без формулювання узагальненого визначення. Такий підхід дещо обмежує методологічну цілісність запропонованого підходу до оцінювання загроз інформаційно-цифровій складовій економічної безпеки держави.

3. На рис. 2.6 (С. 102) представлено ранжування загроз економічній безпеці України в умовах цифровізації, ідентифікованих автором за результатами аналізу відхилень окремих індикаторів економічної безпеки держави від граничного їх значення. Разом із тим, доцільним виглядає доповнення цього елементу дослідження чітким поясненням критеріїв групування відповідних індикаторів або обґрунтуванням логіки згортки, яка слугувала підставою для виокремлення конкретних загроз.

4. Робота значно виграла, якби при аналізі інституційного забезпечення економічної безпеки України та ЄС в умовах цифровізації (п. 3.1) здобувач здійснив систематизацію ефективних механізмів розглянутого нормативного забезпечення з подальшим обґрунтуванням можливостей їх адаптації до вітчизняного контексту. Крім того, доцільним виглядає проведення компаративного аналізу дієвості національних інструментів, враховуючи

суттєвий вплив війни на економічну стабільність, із кризовими та посткризовими заходами, реалізованими у країнах ЄС. Це дозволило б сформувати практичні рекомендації запобігання загрозам економічній безпеці держави в умовах цифровізації та сприяло би ефективному запозиченню актуального досвіду.

5. Схвально оцінюючи запропоновані у роботі пріоритетні напрями запобігання загрозам економічній безпеці держави в умовах цифровізації (п . 3.3, с. 187-188), варто зазначити, що подальшої розробки потребує деталізація інструментів їх реалізації. Доцільним також буде уточнення конкретних механізмів стимулювання розвитку ІКТ-галузі в поєднанні з удосконаленням нормативно-правового регулювання, його гармонізації з вимогами ЄС.

Пахненко Олена Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва Сумського державного університету надала позитивну оцінку роботі та відмітила низку дискусійних питань:

1. З огляду на акцентуванні автором і виокремленні поняття «бенефіціари ризикової поведінки» (п. 1.2, С.50) доцільним було б надати більш цілісне теоретичне обґрунтування цього терміну, оскільки пов'язана з ним інформація розміщена у роботі фрагментарно.

2. У запропонованому автором методичному підході до ідентифікації загроз інформаційно-цифровій складовій економічної безпеки держави (п. 2.1, с. 79-82) спостерігається асиметрія у розподілі індикаторів між рівнями аналізу (10 на макро-, 3 на мікро- та 3 на нанорівні), що може впливати на об'єктивність та порівнянність результатів оцінювання. Збалансування апарату, на нашу думку, сприяло б підвищенню аналітичної узгодженості дослідження, забезпеченню методичної цілісності підходу та підвищенню достовірності висновків щодо джерела походження загроз.

3. Уникнення відображення мезорівня в запропонованій методиці ідентифікації загроз інформаційно-цифровій складовій економічної безпеки держави (п. 2.1, с. 79-82) та здійсненій ідентифікації потенційних та реальних загроз економічній безпеці держави в умовах цифровізації (п. 2.2, с. 90-97) ускладнює повноцінне відображення системного впливу цифровізації на структурні утворення національної економіки, зокрема галузі, кластери та регіональні об'єднання. Доповнення та розкриття показників мезорівня дозволило б підвищити репрезентативність оцінки, деталізувати прояви загроз та посилити прикладну значущість результатів у питаннях формування економічної політики держави, із врахуванням регіональних та галузевих особливостей, зокрема асиметричного розвитку між секторами економіки.

4. Окремої уваги заслуговує обґрунтування визначених у дисертації тенденцій цифровізації, а саме зміна підходів до ведення воєнних дій, гібридне протистояння в кіберпросторі, спричинене повномасштабним російським вторгненням, внутрішні диспропорції впровадження цифровізації, а також прискорення процесів цифровізації під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища (п. 2.3, с. 104-105). Позитивно оцінюючи детальний аналіз кожної з наведених тенденцій, варто зазначити, що їхня класифікація, логіка ранжування (С. 127) та критерії виокремлення потребують додаткового уточнення для підвищення аналітичної чіткості й практичного значення запропонованих висновків.

5. Розглядаючи архітектури інституційного забезпечення економічної безпеки в умовах цифровізації (п. 3.1, с. 135-150) увага акцентується на досвіді Європейського Союзу, втім у роботі непропорційно представлено аналіз законодавства України, що знижує цілісність дослідження. Дослідження значно б виграло від застосування компаративного підходу для більш глибокого та предметного порівняння ефективності окремих законодавчих актів ЄС та України, що дозволило б не лише виявити структурно-функціональні відмінності між ними, а й окреслити напрями гармонізації та підвищення дієвості інституційного забезпечення в контексті цифрових викликів економічній безпеці держави.

6. У частині, присвяченій прогнозуванню впливу цифровізації на загрози економічній безпеці України в середньостроковій перспективі доцільно звернути увагу на неповне відображення індикаторів включених до моделі (п. 3.2, с.157-160). Зокрема, у представленому прогнозуванні бракує показників фінансової та макроекономічної складових, які суттєво впливають на загальний рівень економічної безпеки держави, а їх включення з модифікаціями рівняння регресії дозволило б підвищити точність прогнозів та забезпечити цілісність аналізу.

Кулик Вікторія Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і логістики Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» у цілому надала позитивну рецензію, висловивши такі зауваження:

1. У п. 1.1 приділено значну увагу характеристиці фундаментальних властивостей цифровізації, таких як адаптивність, мультиплікативність та циклічний розвиток, докладно розкриваючи їх сутність та вплив на національну економіку. Разом із тим, додаткове висвітлення інших важливих характеристик цифровізації, зокрема анонімності, віртуальності, масштабності, мобільності, персоналізації, транспарентності, могло б забезпечити більш комплексне та збалансоване відображення багатовимірного впливу цифровізації на економічну

безпеку держави.

2. Визначений автором поділ детермінант загроз економічній безпеці держави в умовах цифровізації на три рівні потребує більш чіткої характеристики окремих категорій (п.1.2, с. 50-52). Зокрема, глобальні процеси цифровізації обґрунтовано розглядати, як зовнішні чинники, втім їх конкретні прояви, такі як структурні деформації національної економіки чи трансформація інституцій мають ознаки внутрішніх чинників. Уточнення цього аспекту дозволило б уникнути суперечливості у трактуванні рівнів впливу цифровізації на загрози економічній безпеці держави.

3. Відзначаючи теоретичну цінність уніфікації трьох сфер детермінації (соціально-економічної, кібернетично-технологічної та інституційно-регуляторної) дуального впливу цифровізації на загрози економічній безпеці держави (с. 63-70), варто зауважити, що у запропонованих здобувачем концептуальних засадах розвитку цифровізації недостатньо відображено специфіку впливу штучного інтелекту, який в умовах сучасного розвитку інформаційно-цифрового середовища набуває пріоритетного значення у формуванні нових ризиків та викликів.

4. За результатами проведеної у п. 2.1 інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України, який у період 2010-2023 років знаходиться у зоні небезпечного стану, виявлено глибинні диспропорції в її системотворчих складових, що свідчать про тривале накопичення загроз з максимальним рівнем впливу на національну економіку. Водночас, вважаємо, що варто було б зробити акцент на дослідженні впливу цифровізації: технологій мобільного банкінгу, телемедицини, онлайн-освіти, поширення покриття Інтернет-зв'язку, зростання використання криптовалюти впровадження цифрових державних послуг на складові економічної безпеки. Такий підхід дозволив би глибше висвітлити позитивний та негативний вплив цифровізації та надати прикладного виміру результатам оцінювання.

5. У п. 2.3 дисертаційної роботи здобувачем представлено комплексний аналіз впливу сучасних тенденцій цифровізації економіки України на поширення загроз. На нашу думку, дисертаційна робота мала б більшу практичну цінність, якщо автор сконцентрував увагу на критичних явищах в умовах воєнного стану та цифровізації, а саме міграції населення, впливу воєнних дій на ІКТ-галузь, кібератаки, фішинг та їх прямий вплив на економічну безпеку держави. Також потенційно цінним доповненням могла б стати оцінка ефективності запроваджених заходів протидії цим загрозам, що сприяло б поглибленню прикладного аспекту дисертації.

6. У підрозділі, присвяченому розвитку інституційного забезпечення економічної безпеки України (с. 131-138), автор підкреслює

його важливість в умовах цифровізації та євроінтеграційних процесів. Водночас доцільним видається подальше вдосконалення теоретико-прикладної частини дослідження шляхом систематизації та конкретизації позитивного досвіду функціонування національних інституцій, нормативного-правового забезпечення економічної безпеки держави та практик взаємодії з наднаціональними інституціями Європейського Союзу. Проведення такого аналізу із подальшими пропозиціями щодо адаптації зарубіжних підходів до українського контексту істотно підвищило б практичну цінність сформульованих у роботі рекомендацій.

Худолій Юлія Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» надала позитивну рецензію на роботу із такими зауваженнями:

1. Дослідження набуло б додаткової наукової цінності за умови проведення більш розгорнутого критичного аналізу інституційного забезпечення інформаційно-цифрової складової економічної безпеки при визначенні змісту та ролі цифровізації у національній економіці (п. 1.1, с. 29–32). Такий підхід дозволив би глибше обґрунтувати методичну базу дослідження та більш повно виявити прогалини у нормативно-правовому та організаційному забезпеченні.

2. У другому розділі дисертаційної роботи автором запропоновано індикатори оцінки рівня інформаційно-цифрової складової економічної безпеки (п. 2.1, с. 82–85). На нашу думку, вагомою перевагою методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України є визначення вагомості та нормативних значень показників, що дозволяють глибше розкривати вплив та силу загроз на економічну безпеку. Водночас доцільним є формування обґрунтованих вагових значень та критеріїв оцінювання для обраних індикаторів з метою підвищення точності та об'єктивності результатів.

3. Представлений автором у п. 3.1 огляд інституційного забезпечення України та ЄС є не достатньо рівномірним за рівнем деталізації, глибиною аналізу, повнотою та масштабом охоплення інституційних структур. Більш збалансоване врахування відмінностей у масштабі, повноваженнях та фінансово-організаційних можливостях інституцій України та ЄС могло б сприяти здійсненню більш цілісного повноцінного компаративного аналізу їх спроможності щодо забезпечення економічної безпеки.

4. Проведене автором соціологічне дослідження (п. 3.2, с. 167–172, додаток Е) цифрової грамотності населення могло б бути додатково поглиблене аналізом рівня обізнаності респондентів щодо заходів протидії

економічно-цифровим загрозам: фішингу, кібершахрайствам, кібератакам. Таке доповнення дозволило б розширити інформаційну базу для оцінки досвіду та середовища на нанорівні у контексті мінімізації та запобігання загрозам економічній безпеці в умовах цифровізації.

5. У пункті 3.3 дисертаційної роботи (с. 189–190) для обґрунтування напрямів запобігання загрозам економічної безпеки в умовах цифровізації заслуговує на увагу загальна логіка побудови структурних зв'язків між визначеними чинниками. Водночас додаткова деталізація та аргументація сили та характеру кожного з визначених взаємозв'язків, дозволила б підвищити аналітичну чіткість та практичну значущість представленого підходу, роблячи його ще більш обґрунтованим та прикладним.

Єгоричева Світлана Борисівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», позитивно, у цілому, охарактеризувавши роботу та рівень підготовки дисертанта, висловила такі зауваження:

1. У теоретичному розділі роботи автору варто було б більш ґрунтовно пояснити залежність економічної безпеки держави від цифрових загроз, що супроводжують діяльність суб'єктів мікро- і нано-рівнів, для того, щоб логічніше включити ці рівні економіки у подальший аналіз.

2. Крім того, погоджуюся із думкою офіційного опонента Пахненко О.М. стосовно того, що на увагу заслуговує і мезорівень економіки, тим більше, що одна з довідок про впровадження результатів дослідження отримана саме від Департаменту економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської обласної військової адміністрації. Незважаючи на складнощі в отриманні аналітичної інформації, обґрунтування впливу регіональних особливостей цифровізації на загрози економічній безпеці держави мало б посилити теоретичне підґрунтя дисертаційної роботи.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційна робота на тему: «Вплив цифровізації на загрози економічній безпеці держави», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка є завершеним самостійним науковим дослідженням, містить наукову новизну, має практичну цінність та відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), а її автор, Максименко Андрій Петрович, заслуговує на

присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради
«Проти» нема членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Максименку Андрію Петровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Голова
разової спеціалізованої вченої ради
д.е.н., професор Світлана ЄГОРИЧЕВА

Проректор з наукової роботи Олена СТЕПОВА